

«Ni puc ni vull», de Lydia Davis

Joan Flores / *Je dis ce que j'en sens*

Les més elementals normes de la lògica dictarien que individus normals enfrontats a situacions quotidianes haurien de prendre decisions acostumades; i que, en conseqüència, aquesta realitat gris, avorrida i previsible seria, per dir-ho d'alguna manera, poc explotable des del punt de vista literari: efectivament, el conflicte a partir del qual es desenvolupa l'obra literària convencional prové de la modificació d'algun dels elements d'aquesta cadena. Tot i així, aquesta regla pot ser subvertida si especulem entorn del concepte de “normalitat”, que és el terreny que explota la literatura de **Lydia Davis**: o les situacions són només aparentment habituals -com en el relat “Les vaques”- o, amb més freqüència, els seus personatges acostumen a tenir certes peculiaritats, petites inadaptacions, lleus disfuncions, que l'autora explota mostrant la ridiclesa que s'amaga darrera de l'intent d'anàlisi racional dels costums més establerts. Són precisament aquestes peculiaritats dels personatges de Davis un dels aspectes que suporten l'entramat narratiu, dens i profund, tant de *Ni puc ni vull* com d'altres textos de l'autora -fins i tot del seu text més extens, El final de la història-, personatges que no acostumen a tenir, com és habitual en gran part de la narrativa curta, conflictes amb la parella, amb els veïns o amb els companys de feina, sino amb si mateixos; i que són retratats amb una impietosa cruesa, mostrant les seves carències emocionals i conflictes psíquics sense definir-los ni citar-los obertament.

A *Ni puc ni vull* hi conviuen els relats més obsessius -alguns personatges exhibeixen amb tota normalitat unes neurosi canòniques- i els fragments més elementals, flaixos que enceguen al lector desprevingut que té tendència a sentir-se agombolat per aquesta prosa aparentment senzilla i digerible. Tampoc l'extensió dels relats és homogènia, ja que s'hi inclouen des de textos d'una sola línia fins alguns de varies pàgines, i també de diferent intensitat: des de la confessió íntima -"Les foques"- a la descripció més assèptica -"Les vaques"-; alguns que semblen, tant per format com pel contingut, avisos; d'altres, generalment el més curts, semblarien fregar el territori de les confessions; alguns, finalment, els més aconseguits, prenen el format de "Carta a...".

Els reculls de contes estan subjectes, per naturalesa, a la prova de l'homogenitat, tant si es tracta de reculls temporals, és a dir, conjunts de contes escrits en un lapse temporal determinat, com si han estat escrits, intencionadament, sota un mateix propòsit, sigui temàtic, de to o de qualsevol altra característica; fins i tot, combinant ambdues opcions, la mateixa diversitat nominal de narradors, afegida a la varietat formal i temàtica, pot esdevenir, degut a les característiques que tenen en comú, el nexa d'unió entre els diferents relats. Aquest és el cas de *Ni puc ni vull*, un recull en el que la varietat, en contra del que semblaria, és el que li confereix homogenitat; per exemple, és extremadament pertinent tant la divisió en cinc parts com l'ordre en que estan publicats, fins al punt, em sembla, que si es canviés aquest ordre -que forma, de manera absoluta, part de la trama- o se suprimissin alguns dels relats clau ens trobariem davant d'un llibre molt diferent. Seria erroni jutjar un llibre de relats com *Ni puc ni vull* —al contrari que en el cas d'una antologia— considerant cadascun com una unitat aïllada; el terme "irregular" és un lloc comú per a la crítica. Seria com jutjar una novel·la separant els capítols -o els paràgrafs, en una exageració minimalista-: "el capítol XV de l'Ulisses és superflu"; o el actes d'una obra de teatre: "l'episodi, entre els actes II i III, dels comedians, no aporta res al drama principal". I seria erroni perquè el llibre s'articula com un tot compost per elements inseparables, la supressió de qualsevol dels quals donaria lloc a una altra obra.

Sense menysprear altres qualitats ni intentar ser exhaustiu, *Ni puc ni vull* recolza el seu poder narratiu en dos punts principals. La forma, el tractament episòdic que amaga la gravetat del conflicte subjacent, que ni s'explica ni s'insinua, les característiques del qual queden en mans del lector; o bé, en els relats més extensos, i particularment a les "Cartes a...", la visió del conflicte únicament des del punt de vista del narrador, un punt de vista sesgat, partidari i contaminat, que deixa també en mans del lector la reinterpretació, passada pel filtre de l'objectivitat, sense la qual el relat no assoleix la totalitat de sentit. El llenguatge, la precisió flaubertiana on la paraula, aquesta paraula -le mot juste-, és fonamental; jutgi el lector per si mateix el prodigi de concreció d'"Un amic de l'escola":

“Who is this old man walking alone looking a little grim with a wool cap on his head?/ But when I call out to him and he turns around, he doesn’t know me at first-this old woman smiling foolish at him in her winter coat”

una estranya delectació, en aquells relats més extensos, a fi de justificar opinions, conductes o queixes -i insisteixo en les “Cartes a...”, un exemple espectacular en aquest sentit-, que vacilen en la corda fluixa del nonsense i que no serien capaces de mantenir l’equilibri si cada frase i cada paraula no haguessin estat escrupulosament mesurades; i, finalment, el magistral ús del silenci, tant quan és el narrador qui calla com quan és l’escriptor qui amaga, emprat hàbilment com a rèplica, i sovint amb caràcter musical, en el sentit de formar part inseparable de l’estructura del relat.

Ni puc ni vull és un llibre desassossegant, intens, un pendent dels que no et deixen ni recuperar l’alè. Inquiet i disgustat, el lector panteixa i té la sensació de que l’autora en sap molt més que ell, que haurà de llegir el llibre una altra vegada, i potser una altra, si vol acostar-se de veritat al que Davis li volia dir. O renunciar, donar-se per vençut, assumir que no està a l’alçada del repte, tancar el llibre i començar una lectura més... assequible?

“Per sota de tota aquesta brutícia el terra és molt i molt net.”